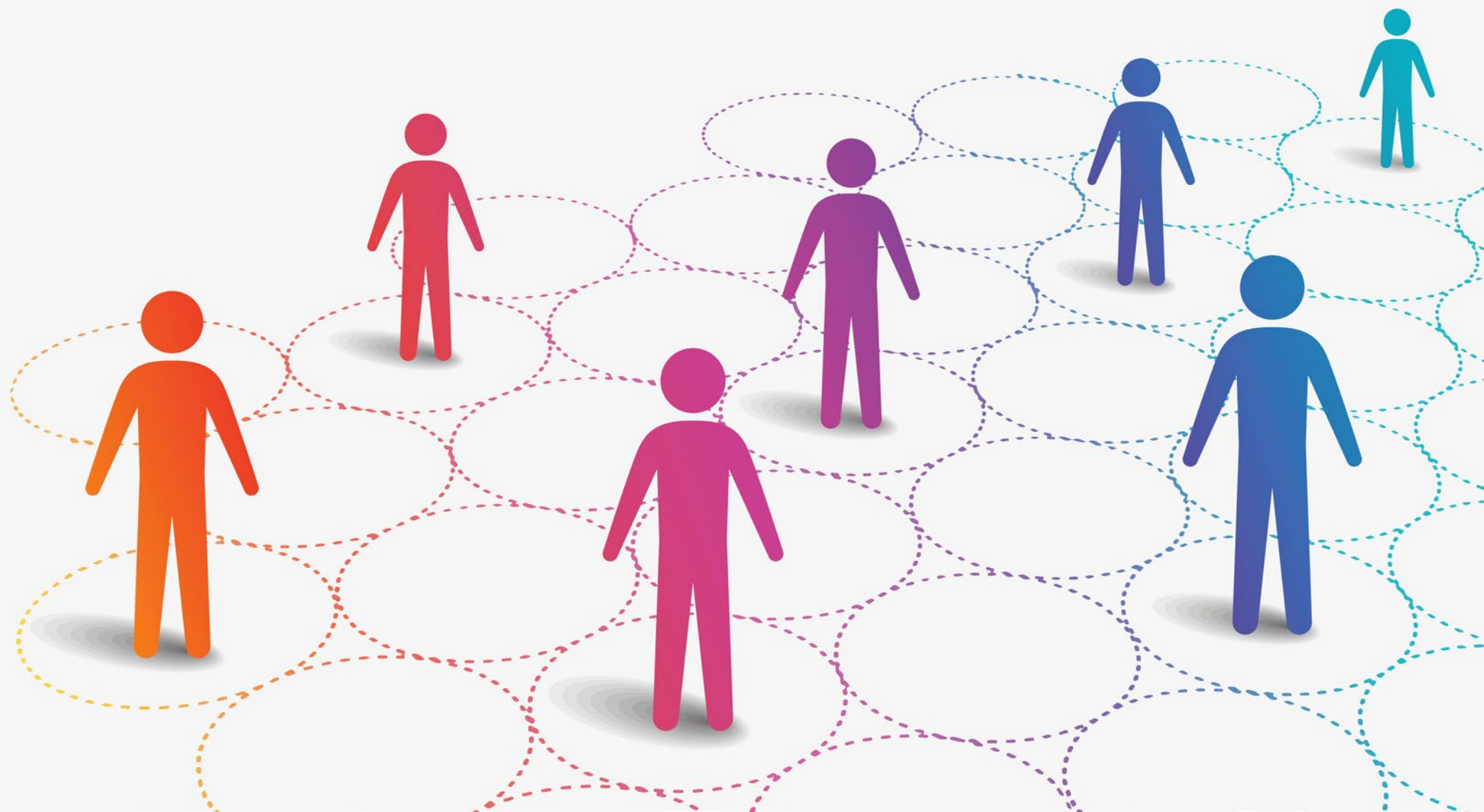

Korruptsioonivastane tegevuskava 2021-2025

JUSTIITSMINISTEERIUM

Eesmärk

1. Eestis on korruptsiooni ennetamisel juhitud kolmest korruptsioonivastasest tegevuskavast, millest viimane kehtis perioodil 2013-2020. Seni kehtinud korruptsioonivastase strateegia eesmärkideks oli edendada teadlikkust korruptsioonist, suurendada otsuste ja tegevuste läbipaistvust ning arendada uurimisasutuste uurimisvõimekust ja hoida ära julgeolekut ohustavat korruptsiooni.
2. Üldjoontes on eesmärgid, mida korruptsioonivastasele poliitikale seada, jäänud samaks ka täna, uuendamist vajab aga tegevuskava, kuidas nende sihtide poole liigutakse. Käesoleva tegevuskava eesmärgiks on välja tuua olulisemad lähiaja tegevused, mis aitavad eesmärkide saavutamisele kaasa. Valdkonnad, millele tähelepanu pööratakse, on:

Eesmärgid

2.1.

Riigi tegevuse läbipaistvus:

õigusloome protsess ja selle mõjutamine, korruptsioonivastane seadus, riigihanked ja toetused, andmete kättesaadavus ning riskide hindamine;

2.2.

Kohalike omavalitsuste (KOV) tegevuse läbipaistvus:

sisekontrollisüsteemid ning planeeringud ja ehitusload;

2.3.

Aus ärikeskkond:

ettevõtjate teadlikkus ja avalike (riigi/KOV) ettevõtete tegevus;

2.4.

Teadlikkus:

noored, ettevõtjad ja avalik sektor (sh omavalitsuste volikogude liikmed);

2.5.

Teavitaja kaitse:

seaduse vastuvõtmine ja selle rakendamine;

2.6.

Valdkondlik läbipaistvus:

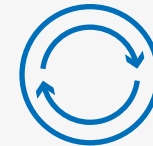
keskkond, tervishoid, heaolu, sport;

2.7.

Korruptsioonisüütegude uurimine:

nii korruptsiooni kui sellega seotud süütegude uurimine;

2.8.

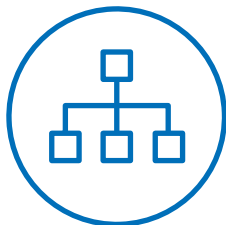
Korruptsioonivastase poliitika mõju hindamine:

valdkondlikud uuringud.

3. Tegevuskava koostati justiitsministeeriumi juhtimisel koostöös korruptsiooni ennetuse võrgustikuga. Tegevuskava ei ole lõplik, vaid seda on võimalik jooksvalt täiendada uute tegevustega. Tegevuskava kiidab heaks vabariigi valitsus.

4.

Tegevuskava täitmist koordineerib justiitsministeerium läbi korruptsiooniennetuse võrgustiku, kuhu iga ministeerium ja tegevuskava täitmise eest vastutav asutus määrab oma esindaja. Iga asutus vastutab tegevuskavas toodud temale pandud tegevuste täitmise eest.

Korruptsioonivastane võrgustik koosneb ministeeriumide korruptsioonivastastest kontaktidest ning partnerite esindajatest (politsei- ja piirivalveamet, riigikontroll, Korruptsioonivaba Eesti, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda jt). Võrgustiku eesmärk on lisaks tegevuskavas kokkulepitud tegevuste seirele arendada ja jagada parimaid praktikaid, toetada koostööd ja üksteiselt õppimist ning kogemuste vahetamist. Tegevuskava edukamaks täitmiseks ning laiema kõlapinna tekitamiseks erinevates sektorites, KOVdes ning erasektoris tuleb võrgustiku liikmeskonda laiendada ning arendada välja strateegiline partnerlus.

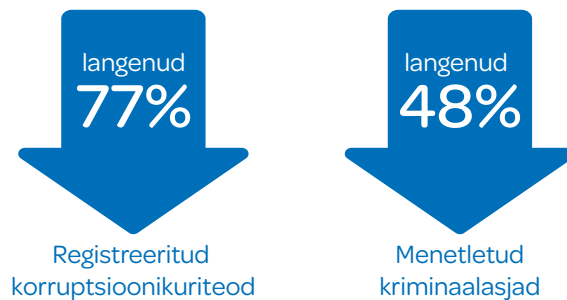
5. Tegevuskava elluviimise eelduseks on vastavate vahendite olemasolu eelarves ja vajadusel lisavahendite taotlemine.
6. Tegevuskava mõju mõõdetakse läbi riikliku statistika (registreeritud kuritegude ja menetluste arv), Eesti inimeste kogemuste ja hinnangute (kokkupuude korruptsiooni erinevate vormidega, korruptsiooni levik valdkonniti jms) ning rahvusvaheliste hinnangute (Transparency International, EN-GRECO, EL, OECD, ÜRO).

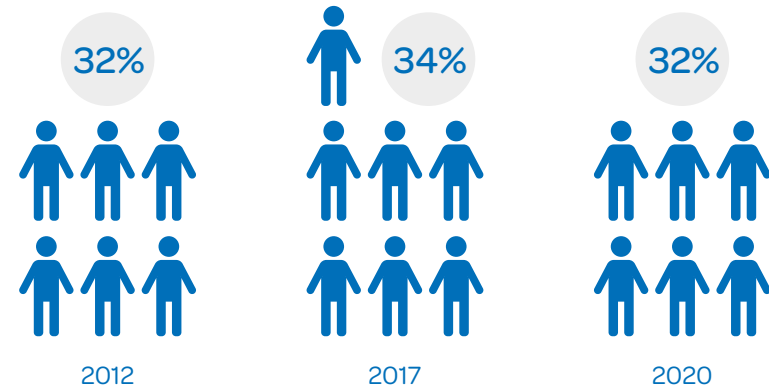
Senised tegevused ja nende mõju

7. Senise korrupsioonivastase strateegia tegevuste mõju hinnati viimati põhjalikult 2017. aastal¹. Strateegia tulemuslikkust ning korrupsioonivastase tegevuse mõju hinnatakse kapidevalt küsitluste ja rahvusvahelistes soovitusete ja hinnangu-teabil. **Registreeritud korrupsioonikuritegude arv on võrreldes 2013. aastaga langenud 77%**, samuti on langenud menetletud kriminaalasijade arv 48%.

Langus registreeritud kuritegude statistikas tuleneb suure osas sellest, et varem registreeriti palju selliseid kuritegusid, mis olid seotud ühe ja sama kriminaalasiaga (nt tehnoulevaatuspunktiga seotud juhtumid, kus esines korduvalt altkäemaksu võtmine ühe isiku poolt), viimastel aastatel ei ole selliseid kriminaalasi enam ette tulnud.

8. Korrupsioonivastase strateegia 2013–2020 üheks sihiks oli suurendada valitsuse võimekust korrupsiooni ennetada, eesmärgi üheks indikaatoriks oli elanike hinnang riigi korrupsioonivastase tegevusele. 2012. aasta Eurobaromeetri uuringu järgi arvas 32% Eesti inimestest, et valitsuse korrupsioonivastased jõupingutused on tulemuslikud. 2017. aasta uuringu järgi oli see näitaja 2% tõusnud ning 34% elanikest arvas, et riigi jõupingutused on tulemuslikud², samas 2020. aastal langes see tagasi 2012. aasta tasemele.³

Eesti inimesed, kes peavad valitsuse korrupsioonivastaseid jõupingutusi tulemuslikuks.

9. Inimeste kokkupuude korruptsiooniga on justiitsministeeriumi ohvriuuringu (2019) andmetel vähenenud. Enamik inimesi ei ole ametnikele meelega maksnud: 4% ohvriuuringu vastanutest oli viimase aasta jooksul ametnikule maksnud, osutanud vastuteene või toonud kingituse; 4% teadis kedagi teist, kes oli nii teinud.⁴ Ka korruptsiooniuuring (2017) viitab, et tervikuna on inimeste korruptsiooniteadlikkus paranenud ning vastuvõtlikkus korruptsioonile vähenenud – hüpoteetilises olukorras maksaks altkäemaksu alla kolmandiku vastajatest (27%), samas kui 10 aastat varem oli sama näitaja peaaegu poole kõrgem (44%). Korruptsiooni ei peeta küll peamiseks ühiskondlikuks mureks, ent arvatakse, et see on levinud eelkõige seaduste ostmiseks ja riigihangete võitmiseks.

2019 aasta
ohvriuuringu andmetel

4%

on ametnikule
alkäemaksu
pakkunud

4%

teab kedagi,
kes on seda
teinud

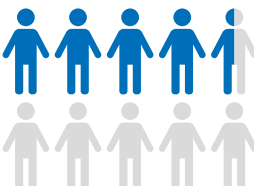
2017 aastal
27%

Eesti inimestest
maksaks
altnäekasu

2007 aastal
44%

Eesti inimestest
maksaks
altnäekasu

10. Eesti seadis 2013. aastal korruptsioonivastase strateegiaga sihi jõuda Transparency Internationali korruptsiooni tajumise indeksis kõige vähem korrumpeerunud riikide rühma (indeksi väärtus peab olema üle 64 palli) ning see eesmärk ka saavutati. 2020. aasta veebruaris sai 74 punkti, millega on Eesti 18. kohal 180 riigi seas⁵. Eesti edestas indeksiga paljusid Euroopa Liidu riike, sealhulgas Prantsusmaad (23. koht), Portugali (30. koht) ja Hispaaniat (30. koht). Vahepeal on loodud ka teisi riigijuhtimise läbipaistvuse mõõdikuid, kus Eesti positsioon on samuti väga hea, näiteks Index of Public Integrity⁶ seab Eesti 12. kohale, kus paistame positiivselt silma eelarve läbipaistvuse ning pressivabadusega.

Korruptsiooni
tajumise indeksi
eesmärk
üle 64 palli

2013

2020 veebruar

18. Eesti

⋮

23.

Prantsusmaa

30.

Portugal

30.

Hispaania

Index of Public Integrity:
eelarve
läbipaistvus ja
pressisõbralikkus

- 11.** Euroopa Nõukogu juures asuva **GRECO** soovitude täitmise poolest on Eestil küllaltki hea seis: Eesti on GRECO riikide hulgas viiendal kohal soovitude täitmisel – 74% IV hindamisvoorus. Eestile antud soovitudest on täidetud, mis on aidanud kaasa prokuratuuri, kohtute ning parlamendi tegevuse läbipaistvuse suurendamisele.⁷ Samas jätkub V hindamisvoor, mille soovitud puudutavad kõrgete ametiisikute ja politsei korruptsiooni ennetamist.

- 12.** Ka **EL õigusriigi** hindamisaruandes⁸ on Eesti saanud positiivset vastukaja, seal on meile soovitatud sisse viia teavitaja kaitse regulatsioon ning tagada lobitegevuse ning riigihangete läbipaistvus.

- 13.** Mõned olulisemad läbipaistvust suurendanud tegevused viimase seitsme aasta jooksul on olnud:

- 13.1. Korruptsioonihoiakute kujundamiseks ja teadlikkuse suurendamiseks avalikus sektoris:** viidi läbi hulgaliselt koolitusi eelkõige KOV-i, tervishoiu- ja haridustöötajatele, samuti loodi korruptsiooni ning huvide konflikti e-koolitus⁹.

- 13.2. Ettevõtjate teadlikkuse tõstmiseks ning äritegevuse läbipaistvuse suurendamiseks** lisati korruptsiooniga seotud küsimused vastutustundliku ettevõtluse indeksisse, viidi läbi ärikorruptsiooni uuring ja sellest johtuvalt loodi mitmeid tööriistu korruptsiooniriskide hindamiseks erasektoris, nt Lihtne enesehindaja ettevõtjale, Müüdimurdja ettevõtjatele, tõlgiti ja levitati altkäemaksuvastast ISO standardit. Lisaks on MTÜ Korruptsioonivaba Eesti algatanud ausa ettevõtluse võrgustiku.

- 13.3. Noorte korruptsioonialaste hoiakute kujundamiseks** on koostöös ülikoolidega viidud koolides läbi korruptsiooniteemalisi tunde (Justiitsministeeriumi poolt koolitatud tudengid on gümnasistidele läbi viinud külalistunde) ning jõutud ca 1000 peamiselt eestikeelsete, aga ka venekeelsete noorteni; samuti on tegemisel ülikoolide õppekavade analüüs, mille tulemusena soovitakse ettevõtluse erialade õppekavadesse integreerida ärietika ja korruptsiooni ning majanduskuritegude teemaikat.

- 13.4. KOV töökorralduse läbipaistvuse suurendamiseks** panustati eelkõige sisekontrollisüsteemide loomise toetamisele, nt loodi e-keskkond korruptsiooniriskide hindamiseks ja anti välja juhiseid korruptsiooni ennetamiseks ja sisekontrollisüsteemide väljatöötamiseks ning koolitati KOV töötajaid sisekontrollisüsteemi loomiseks.¹⁰

13.5. Riigiasutuste tegevuse läbipaistvuse suurendamiseks, ning korruptsiooni ja mõjutamise ärahoidmiseks õigus- ja riigikaitseasutustes ning kohtutes viidi hariduse, kultuuri, keskkonna valdkondades läbi põhjalikud korruptsiooniriskide kaardistused ning muudeti asutustes vastavaid protseduure (kehtestati huvide konflikti vältimise korrad, koolitati inimesi jne); muudeti sõidukite tehnölevaatust ning autojuhilubade taotlemist puudutav korruptsioonikindlamaks ning politseis, prokuratuuris ja kohtutes seati sisse huvide konflikti vältimise korrad/koodeksid/koolitused; tehti riigiraha portaali riigiraha.fin.ee arendus, mis võimaldab saada parema ülevaate riigisektori kulutustest. Lisaks viidi korruptsiooniennetuse kontaktide võrgustiku osalusel läbi esmane analüüs kõrgete ametiisikute korruptsiooniriskide süsteemseks hindamiseks ning parimate praktikate jagamiseks huvide konflikti vältimisel.

13.6. Riigihangete läbipaistvuse tõstmiseks: mindi üle elektroonilistele riigihangetele, sh elektroonilisele infovahetusele, mis võimaldab jälgida mh suhtlust hankeprotsessis; samuti seati sisse nõue huvide konflikti puudumise kinnituseks riigihanke protsessis.

13.7. Ruumilise planeerimise läbipaistvuse suurendamiseks: loodi digiarendused, mis lihtsustavad andmete kättesaadavust ja suurendavad valdkonna läbipaistvust. 2019. aasta lõpus seati kõigile kehtestatavatele planeeringutele ühtsed nõuded, mis on aluseks kõigile muudele valdkonna digiarendustele (ühtne andmekogu, võimalik menetluse infosüsteem, varem kehtestatud planeeringute tagantjärele digiteerimine). KOVides on koostamisel uued üldplaneeringud, mis kehtestavad selgemad maakasutus- ja ehitusreeglid suuremas osas KOV-des. Koostati ruumilise planeerimise riigihangete juhis, koolitati ja juhendati valdkonna spetsialiste¹¹. 2020. aastal valminud ruumilise planeerimise rohelise raamatu¹² ja koostöös Riigikantseleiga tellitud Praxise ja AB Triniti uuringu kohaselt on KOV-des ebaühtlane praktika nn sotsiaalse taristu tasu osas (praegune praktika ei pruugi tagada huvitatud isikute võrdset kohtlemist; kokkulepped ei ole alati hõlpsasti leitavad).

13.8. Toetuse andmise otsuste läbipaistvuse suurendamiseks: toetusi jagavad asutused on tegelenud korruptsiooniriski maandamisega. Mitmete ministriumide haldusalas asuvate struktuurvahendite jagamisega tegelevatel asutustel on olemas huvide konflikti vältimise reeglid ning loodud korruptsiooni vältiv töökorraldus, sh on ette nähtud taandamise kohustus, tugevdatud siseaudiitori rolli, laiendatud riigihangete korraldamise kohustust jms.

13.9. Tervishoiu läbipaistvuse suurendamiseks arendati üle-eestilist digiregistratuuri ning patsiendiportaali, millest viimane võimaldab ravikindlustatud isikul saada patsiendiportaalis ülevaate, millised on olnud kulutused tema ravile ravijuhtumi kaupa. Muudeti kriminaalmenetluses nõ põhjendamatute tervisetõendite esitamist nii, et istungilt puudumise põhjendatuse üle otsustab kohus, kaasates selleks vajadusel kohtuarsti. Samuti viidi suuremates haiglates läbi koolitusi ning võeti vastu siserregulatsioonid huvide konflikti vältimiseks (ITK, LTKH; PERH).

13.10. Uurimisasutuste uurimisvõimekuse arendamiseks ja julgeolekut ohustava korruptsiooni ärahoidmiseks suurendati kriminaaltulu tuvastamise võimekust (nt prokuratuuris on tööl finantsanalüütikud) ning arendati analüüsil põhinevat uurimisvõimekust. Tervikuna on aga korruptsioonikuritegudega seotud kriminaal-asjade arv aastas langenud: 2012. a menetleti ca 100 korruptsiooni puudutavat kriminaalasja aastas, täna ca 50¹³- silmas on peetud menetlusi, milles registreeriti mõni korruptsioonikuritegu.

Tänane olukord: kitsaskohad

Riigi tegevuse läbipaistvus

Õigusloome protsess, sh lobitegevus

14. Kuigi üldjoontes on Eesti seadusloome protsess läbipaistev ja kaasav, siis korruptsiooniuuringu (2017) põhjal arvavad elanikud, et seaduste ostmine ja riigihangete korruptsioon on levinud. Üheks mureks on seaduste jm avaliku võimu otsuste võimalik mõjutamine lobistide poolt, mis ei ole lõpuni läbipaistev. Täna ei ole Eestis lobi mõiste defineeritud ning lobistidega toimunud kohtumiste kohta puudub info. Demokraatlikus ühiskonnas on kõigil õigus huve esindada ning ühiskonnal on omakorda õigus teada, kes, milliste vahendite ja millise eesmärgiga poliitikakujundamist mõjutab ning kuivõrd neid arvamusi arvesse on võetud. Puuduvad ka üldisemad kõrgemate ametiisikute (ministrite ja poliitnõunike) huvide konflikti juhised. Huvide konflikti vältimise juhised oleks eetikapõhimõtete kogum ministritele ja nende nõunikele, mis aitab korruptsiooni vältida. Tegemist oleks läbipaistvuse kultuuri kujundavate juhistega, mille rikumise eest ei ole sanktsioone ette nähtud, küll aga eeldatakse ametiisikute teadlikkust nendest ja tegevuse vastavust põhimõtetele, ning mille kehtestamist eeldab Eestilt ka GRECO¹⁴.

Korruptsioonivastane seadus

16. Korruptsioonivastane seadus rakendus 2013. aastal ning viimase seitsme aasta jooksul on seda mitmel korral täiendatud. Vastavalt GRECO hinnangule on Eesti korruptsioonivastane seadus mitmekülgne, mida täiendavad juhendid ja õppematerjalid¹⁷. Samas on seaduse rakendades ilmnenud kitsaskohti, mida tegevuskava raames tuleks analüüsida ning millele lahendused leida. Nende hulgas tuleb selgust luua ametiisiku mõiste piirides (nt millisel juhul on arst ametiisik) ning seotud isiku ja toimingupiirangu ulatuses (nt täna ei loeta ametiisikut seotud isikuks, kui seos tuleneb ametiisiku ametikohustusest, nt esindamisest äriühingu nõukogus, ent tuleb analüüsida, kas tänane regulatsioon on piisav ja vastab tegeliku elu vajadustele). Samuti tuleb analüüsida KVS § 3 lg 3 p 2 toodud kohustustest kinnipidamise kontrolli ulatust, pidades silmas, et tänase tõlgenduse kohaselt mõeldakse kontrolli all eelkõige asutuse sisekontrolli toimimist (ja mitte üksikisiku totaalset kontrolli), mis tagab nt inimeste teadlikkuse korruptsioonivastastest sammudest jms. Vajadusel tuleb välja töötada vajalikud seadusemuudatused ja/või juhised.

Riigihanked ja toetused

17. Eestis korraldatakse ca 98% riigihangetest elektroonselt, mis on suurendanud riigihangete läbipaistvust. Eesti Kaubandus-Tööstuskoja hinnangul tajuvad ettevõtjad riigihangete tingimusi siiski aegajalt näilisena. Läbipaistvust aitaks suurendada hanke üle otsustajate avalikustamine. Kuigi täna on loodud võimalus riigihangete registrisse (RHR) märkida hangete hindajad, pole see kohustuslik. Hindamiskomisjonide liikmete nimede (isikukoodide) esitamine registrile võimaldaks kuvada seoseid otsustajate ja hankevõtjate vahel (vt ka ptk „Andmed ja nende kättesaadavus“). Hindamiskomisjonide liikmete nimede kohustuslik registreerimine RHRs ja avaandmetena kättesaadavaks tegemine hanke toimumise järgselt eeldab riigihangete seaduse muutmist ning ka RHR arendusi.
18. Lisaks on võimalik hankeprotsessi muuta läbipaistvamaks ka väikeostude puhul (asjad ja teenused alla 30 000€, ehitustööd alla 60 000€) ilma bürokraatiat suurendamata – see eeldab selliste ostude korraldamist RHR-i kaudu. RHR senisest suurem kasutamine väikeostude puhul eeldab asutuste hankekordadesse vastava nõude sisseviimist ning RHR võimaluste tutvustamist hankijatele, samuti RHR kasutajamugavamaks muutmist.

Andmed ja nende kättesaadavus

19. Erinevates registrites olevate andmete avaandmetena kättesaadavaks tegemine ning nende omavaheline seostamine üldjuhul suurendab protsesside läbipaistvust. Näiteks oleks võimalik erinevates riigi infosüsteemides olevate andmete omavahelise seostamise abil välja tuua võimalike huvide konflikti-

ga tehinguid (nt riigihangete, äriregistri, saldoandmike infosüsteemi andmete omavaheline seostamine võimaldab suurendada tehingute läbipaistvust) ning luua automaatseid hoiatussüsteeme. Tänapäev on osaliselt valminud rakendus opener.ee, mis seostab erinevaid andmeid omavahel (loob seoseid erakondadele annetanute, riigiettevõtete ja sihtasutuste nõukogude liikmete ning viimaste hankevõtjate vahel), mida aga tuleks edasi arendada, lisades sinna andmeid kui ka funktsionaalsust.¹⁸

20. Andmevahetus ja koostöö aitaksid kaasa ka läbipaistvuse suurendamisele eelkõige EL toetuste puhul. Täna puudub toetuste valdkonnas keskne ülevaade toetuste saajatest (kes ja mis eesmärgil toetusi on saanud), mis omakorda tekitab soodsa pinnase projektide topelt-rahastamiseks. Seda aitaks vältida laialdasem andmete vahetamine. Täna puudub ka toetusi andvate asutuste vahel koostöö, mida oleks võimalik parandada keskse asutuse määramisega, mis muuhulgas koordineeriks erinevate toetuse andjate vahelist suhtlemist, andmete vahetamist vms. Vajalik on andmeterviklikkuse tagamine nii, et erinevatest toetusi puudutavatest andmebaasidest oleks võimalik masinloetaval kujul infot analüüsida.
21. Andmete kättesaadavuse ja omavahelise riskasutusega oleks võimalik muuta tõhusamaks korruptsiooni- ja majanduskuritegude, nt soodustuskelmuste menetlemist. Rahapesu ja selle eelkuritegude tõkestamiseks on eraõiguslikel juriidilistel isikutel kohustus hoida ja koguda asjakohaseid andmeid tegelike kasusaajate kohta, mis mh eeldab tegelike kasusaajate registri arendamist. Vajalikud on ka äriregistri arendused, mis võimaldavad ettevõtteid puudutavat infot äriregistrisse koondada, seal välja näidata ning infot teiste süsteemide kaudu lingitavalt tarbida.

Riskide hindamine ja maandamine

22. GRECO hinnangul on seni korruptsiooni ennetuses ja teadlikkuse tõstmisel kõrged ametiisikud (eelkõige ministrid ja poliitnõunikud) saanud teiste avaliku sektori töötajatega võrreldes ebavõrdselt vähe tähelepanu – neile pole spetsiaalseid huvide konflikti ennetamist puudutavaid käitumisjuhiseid (koodeksit), nad ei ole saanud ka spetsiaalset nõustamist ega koolitust (vt ka p 14), samas on nende otsustel väga suur mõju ning eeskju roll ülioluline. Kuigi valdkondlike korruptsiooniriske teatud regulaarsusega Eestis hinnatakse, ei sisalda need kõrgete ametiisikute korruptsiooniriske, millest tuleneb vajadus selliseid riske süsteemselt hinnata, hõlmates ka kõrged ametiisikud. Riigikontroll soovitas¹⁹ justiits- ja riigihalduse ministril selgitada asutustele korruptsiooniriskide hindamise vajadust ning pakkuda välja selleks sobiv praktika. Muuhulgas vajab Rahandusministeeriumi 2013. aastal koostatud juhendmaterjal Riskijuhtimine²⁰ kaasajastamist.

23. Avaliku teenistuse seaduse üldreegel on, et avaliku teenistuse vaba ametikoht täidetakse avaliku konkursi korras, teatud juhtudel on lubatud sisekonkurss ja on osa ametikohti, mida võib täita konkursita (ATS § 16) – sellised erandid on tehtud Eestis näiteks politsei- ja piirivalveameti (PPA), päästeameti ja häirekeskuse peadirektorile, peaprokurör. GRECO on teinud soovitusi, et PPA peadirektori valimise ja ametisse nimetamise protseduuris tuleb tagada, et kõikide kandidaatide puhul arvestataks konkurentsi ja läbipaistvuse põhimõtetega. Nii on avalik konkurss parimate sõelumiseks läbipaistva ning professionaalse avaliku teenistuse orgaaniline osa, mis aitab välja sõeluda kandidaate, kellel on väga kõrged eetilised ning tippjuhile omased kompetentsid. Seega tuleb tegevuskava raames seada eesmärgiks läbipaistev ning avatud konkurentsil põhinev valitsus- ja ametite juhtide ametisse määramine, seda eelkõige ametite puhul, kus täna seadusest tulenevat kohustust avalikku konkursi korraldada ei ole.

KOV tegevuse läbipaistvus

Sisekontrollisüsteemi tugevus

24. Hästi toimiv sisekontrollisüsteem aitab ära hoida korruptsiooni ning on läbipaistva juhtimise lahutamatu osa. Sisekontrollisüsteem sisaldab kordasid, juhisid jms organisatsiooni seaduspäraseks toimimiseks (nt toetuste andmise ja hangete läbiviimise korrad, töötajate korruptsiooniteadlikkus). Sisekontrollisüsteemi ei tohiks segi ajada siseauditiga, mille ülesandeks on hinnata ressursside, tegevuste ja otsuste asjakohasust, eesmärgipärasust ja seaduslikkust. Sisekontrollisüsteemi tõhustamine vajab paljudes omavalitsustes olulist tähelepanu ja riigi poolset toetust. Valminud on küll KOVi sisekontrollisüsteemi korraldamise juhendid ja toimunud ka toetavad koolitused, aga samas tuleb paljusid kohalikke omavalitsusi jätkuvalt toetada sisekontrollisüsteemi ülesehitamisel ja koolitamisel – valdkond on lai ning pole ühtset ja ainust kõigile omavalitsusüksustele sobivat lahendust. Ühe lahendusena sisekontrollisüsteemi tõhustamiseks on ka omavalitsusüksustes siseauditi läbiviimise kohustamise vajadus.

25. Suur osa korruptsiooni ennetusest on seotud teadlikkuse tõstmisega (2019. aastal registreeriti 72 korruptsioonikuritegu, neist 33% kohalikes omavalitsustes), mistap tuleb tegeleda KOVi teenistujate, valitsuse ja volikogu liikmete teadlikkuse tõstmisega korruptsiooniriskidest oma töös ning sisekontrollisüsteemi

vajalikkusest. Vajadust jätkuva juhendamise järgi näitas ka 2020.a kevadel KOVi juhtide seas läbi viidud küsitlus, milles toodi nt välja, et vajatakse lisateadmisi KOVi äriühingute, sihtasutuste töös osalemisest, toimingupiirangutest jmt²¹.

Planeeringud ja ehitusload

26. Planeeringute menetlemine ja ehituslubade andmine on ulatusliku kaalutusruumi ning kohaliku omavalitsuse autonoomiaga valdkond, kus alati ei ole võimalik objektiivselt määrata, milline peaks olema maa sihtotstarve või mitu korrust majale ehitada. Tehtud otsustel on majanduslik mõju nii ettevõtetele kui ka eraisikutele, seotud osapooli ning kooskõlastajaid on menetlustes palju ning need on mahukad. Seetõttu on planeeringute menetlemine ja lubade väljastamine, erinevad otsustused kavandataivate ehitiste otstarvete, mahtude, juurdepääsude jm kaasneva taristu osas soodne pinnas korruptsioonijuhtumitele. KOVi kaalutluse sisulist korrektsust ei saa kontrollida riikliku järelevalve ega ka kohtuliku kontrolli käigus, st kohus saab hinnata menetluse läbiviimist, mitte valitud lahenduse otstarbekust. 2020. aastal valminud ruumilise planeerimise rohelises raamatus²² tuuakse välja, et planeeringute koostamist tajutakse kõrge korruptsiooniriskiga tegevusena ning valdkonnas on esinenud korruptsioonijuhtumeid. Ruumilise planeerimise kohta on rohelises raamatus välja pakutud lahendusi, mille elluviimine toimub ruumilise planeerimise poliitika ja praktika kujundamise raames. Tõdetakse, et valdkonnale omase suure kaalutusruumi tõttu jääb siiski teatav korruptsioonirisk.

27. Arendajatega sõlmitavatel kokkulepetel (nt kes rajab taristu, kuidas panustatakse lasteaedade rajamise jms) puuduvad selged õiguslikud raamid, sageli pole info ja sõlmitud kokkulepped avalikud. Kohaliku kasu instrumentide ja talumishuvi analüüsile²³ tuginedes tuleb planeeringute valdkonnas välja töötada suuremat läbipaistvust, õigusselgust ja võrdset kohtlemist tagavad regulatsioonid ja suunised. 2020. aasta lõpu seisuga on ruumilise planeerimise valdkonnas vastavad õigusaktide muudatused ette valmistamisel. Algatatud on ka IT arendused, mis aitavad kaasa ehitus- ja planeerimisvaldkonna läbipaistvamaks muutmisele.

Aus ärikeskkond

Ärikorruptsiooni ennetamine

28. Ettevõtjate teadlikkus ärikorruptsioonist on madal, nii ei tunta ärikorruptsiooni erinevaid vorme ning ei osata endas näha kannatanut ega korruptiivse teo võimalikke tagajärgi. Mõningaid ärikorruptsiooni liike ei peeta korruptiivseks, näiteks tehingutasu²⁴ või hankeprotsessis sõprade ja tuttavate eelistamis²⁵. Riigi roll ärikorruptsiooni ennetamisel saab olla eelkõige teadlikkuse tõstmine ning ausa äritegevuse motiveerimine: nii saab riik selgitada tehingutasu ja huvide konflikti olemust ja mõju ärikeskkonnale ning ka konkurentsialaste rikkumiste vältimise olulisust - ettevõtjate teadlikkus turu toimimisest ja reeglitest aitab ennetada raskemaid juhtumeid. Samuti saab riik motiveerida ettevõtjaid vastutustundlikult ning kestlikult tegutsema.

- 29.** Audiitoritel on võimalik oma töö käigus korruptsiooniga seotud juhtumeid märkata, kuid klientidega sõlmitavate lepingute konfidentsiaalsustingimuste tõttu ei minda sellest sageli teavitama politseid, vaid teavitatakse kliente, eeldades, et klient ise teavitab politseid. Samas klient ei soovi mainekahju jm põhjustel politseid ise teavitada. Nii võivad jääda avastamata nii väiksemad kui ka suuremad erasektori korruptsioonijuhtumid, mistap tuleb teavitustegevuse sihtrühmana hõlmata ka audiitorid.
- 30.** Raamatupidamise aastaaruande eesmärk on anda ülevaade raamatupidamiskohuslase finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest. Igal aastal esitab ligikaudu 60% ettevõtjatest jt kohustatutest majandusaasta aruande õigeaegselt, 20% esitab selle hilinemisega ja 20% jätab esitamata. Ärikeskkonna läbipaistvuse suurendamiseks tuleb tõhustada riigipoolset järelevalvet ning „nügida“ ettevõtjaid jt aruannet korrektselt ja õigeaegselt esitama.

Riigi ja KOV äriühingud ning sihtasutused

- 31.** Nimetamiskomitee, mis on tegutsenud alates 2017. aastast, on parandanud riigi osalusega äriühingute juhtimist. Nimetamiskomitee initsiatiivil viiakse alates 2018 a läbi nõukogude enesehindamisi, mis aitab tuvastada kitsaskohti nõukogude ja äriühingute tegevuses ning suunata nõukogu esimehe ja vastava kantsleri tähelepanu probleemide ennetamisele ja lahendamisele. Rahandusministeeriumi hinnangul on seniste hindamiste põhjal võimalik järeltada, et nõukogud on oma töös professionaalsed, tegeledes süsteemselt äriühingute strateegilise juhtimise korraldamise ja järelevalvega. Nimetamiskomitee on aidanud kaasa nõukogude pädevuse tõstmisele ning onupoliitika (poliitilise korruptsiooni) ennetamisele, samas tuleks tähelepanu pöörata, et riigi äriühingute nõukogu-

de liikmete valikuprotsess oleks jätkuvalt läbipaistev ning erialastel teadmistel ja kogemustel põhinev²⁶. Rahandusministeerium on koostöös Tartu Ülikooliga 2017. aastal avaldanud käsiraamatu²⁷ riigi äriühingute ja sihtasutuste nõukogu liikmetele nende töö paremaks korraldamiseks ning korraldab sama koostöö raames välja töötatud koolitusprogrammi alusel nõukogu liikmetele koolitusi.

- 32.** Riigi äriühingud saavad olla teistele eeskujuks vastutustundliku ning korruptsioonivabal äritegevusel ning ka kohaliku omavalitsuse äriühingud võiksid järjest rohkem juhendada läbipaistvuse toimepõhimõtetest. 2020. a kevadel läbi viidud KOV juhtide küsitluses selgus, et KOV äriühingute²⁸ tegevuses tajutakse korruptsiooni. Seega saaks KOV revisjonikomisjon viia kohalikele omavalitsustele kuuluvates äriühingutes läbi kontrole, samuti saab KOV riigi eeskujul nimetada nõukogude liikmeid vastavalt teadmistele, mitte poliitilisele kuuluvusele. Juba 2017. aastal leidis justiitsministeeriumi juures tegutsenud korruptsiooni ennetuse nõukogu „Korruptsiooni ennetamine omavalitsustes – 11 sammu“²⁹, et edaspidi võiksid omavalitsused kehtestada kohustuse otsida oma äriühingute ja sihtasutuste nõukogu liikmete kandidaate läbi avaliku konkursi või nagu seda on tehtud riigivaraseaduses nimetamiskomitee instituudiga. Samuti võiks seada piirangud KOV ühingute sponsorlustegevusele (RVS, § 88), kus toetusi võib maksta vaid teatud piiratud juhtumitel. Tuleb arvestada, et tegemist on KOV iseotsustusõiguse temaatikaga, mistap tuleks omavalitsustele soovitada vastavad korrad kehtestada, mis sisaldaks juriidiliste isikute poolt makstavaid toetusi, nõukogude liikmete kandidaatide leidmist, KOV esindajatest nõukogu-liikmete aruandluskohustust volikogus jne.

Teadlikkus

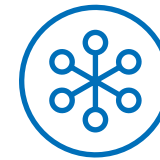
- 33.** Lisaks ettevõtjate teadlikkuse tõstmise vajadusele (vt p 28) tuleb tähelepanu pöörata ka teistele sihtrühmadele, eelkõige noortele. Nagu viitab ka korruptsiooniuuring³⁰, oskavad noored vähem korruptsiooni ära tunda, nad on tolerantsemad korruptsiooni suhtes, korruptsiooni suhtes tolerantsemad on ka nooremad ettevõtete juhid. Seega tuleb jätkata koostöös ülikoolidega nii gümnaasiumiealiste (tudengid käivad koolides rääkimas) kui tudengite enda harimisega korruptsiooni ja majandussüütegude teadlikkuse ja ennetuse teemal.
- 34.** Kuigi avaliku sektori töötajate korruptsiooniteadlikkus on viidatud uuringu kohaselt keskmisest kõrgem, jätkatakse ka avaliku sektori, eelkõige kohaliku omavalitsuste töötajate ja volikogude liikmete ning kõrgete ametiisikute huvide konfliktide ja eetikaalase teadlikkuse tõstmisega.

Teavitaja kaitse

- 35.** Vihjeandmine ehk väärkäitumisest teavitamine on Eestis tervikuna reguleerimata ning vaid vähestes organisatsioonides on loodud teavitamise võimalused.

2021. aasta lõpuks peab Eesti üle võtma ELi samateemalise direktiivi, mis seab riigisisesele seadusandlusele kõrged standardid. Tuleb luua kaheastmeline teavitussüsteem, nt peavad kõik riigiasutused ja üle 50 töötajaga ettevõtted ja KOV asutused sisse seadma vihjeandmise süsteemid, sh konfidentsiaalsust tagavad vihjekanalid. Tegevuskava raames koostatakse vastav eelnõu, toetatakse organisatsioone selle rakendamisel läbi koolituste, vihjeliinide sisseseadmise jms.

Valdkondlik läbipaistvus

Keskkond

- 36.** Korruptsiooniennetusel on läbipaistvusega otsene seos, mis väljendub suuresti protsesside ja otsuste avalikkuse määras. Mida suuremal määral on avalikud ja juurdepääsetavad asjakohased menetlusreeglid, otsustamise etapid, dokumentide eelnõud, protsessi käigus esitatud poolt- ja vastuargumendid, lõplikud otsused jmt, seda väiksem on tõenäosus erahuvid domineerimiseks, samas suureneb vahelejäätamise risk.
- 37.** Keskkonnaministeeriumi hinnangul on võimalik keskkonnalubade ja -litsentside andmisel, riigimaade müügil ja rentimisel ning metsaregistri andmete käitlemisel suurendada läbipaistvust ja parandada olemasolevaid protsesse. Riigimaade müügi ja rentimise osas on esitatud etteheiteid selles, et toimuv ei ole mõnel juhul kõikidele osalistele arusaadav, jälgitav ja mõistetav ning kõlanud on väiteid

põhjendamatu eelistamise osas. Keskkonnaloal on olulised keskkonnakasutuse reguleerimisel, mistap on läbipaistvuse suurendamine keskkonnaloalade andmisel ja saamisel korruptsiooniennetuse vaatepunktist väga oluline. Metsaregistri osas on Keskkonnaministeerium saanud vihjeid juurdepääsupiiranguid omavate andmete mittesihipärase kasutamise kohta, mille üheks põhjuseks võib olla, kuidas metsafirmad kasutavad juurdepääsupiirangu andmeid.

Tervishoid

- 38.** Läbipaistvuse suurendamine tervishoiu valdkonnas on jätkuvalt oluline: tegemist on defitsiitse teenusega, kus nõudlus ületab pakkumist, mis valdkonna korruptsioonitundlikumaks teeb, mille tõestuseks on see, et Eesti elanikel on enim kokkupuuteid korruptsiooniga just tervishoius ning viimaste aastate jooksul ei ole see ka muutunud – ca 8-9% inimestest väidab, et neil on meelega kogemus suheldes arstidega³¹. Patsientide kokkupuuted korruptsiooniga raviasutustes vajavad põhjalikumalt uurimist, et eristada tänuavaldused mõjutamisest jms-st.
- 39.** Ravimisektoris on probleemiks puudulik ravimite juurdehindluse piirmäärade süsteem ning selle killustatud järelevalve. Järelevalvet teostavate asutuste tegevuse efektiivsust ja mõjusust saab tõsta läbi asutuste omavahelise info jagamise võimaluste arendamise. Piiratud ressursside korral kontrollitegevuse tõhustamiseks on oluline leida võimalusi nn passiivsete kontrollide rakendamiseks (näiteks patsientide rolli suurendamine järelkontrolli teostamisel, sh endaga seotud teabe kontrollimise ja ebakõladest teavitamise võimaluste laiendamiseks).

40. Kuivõrd WHO hinnangul kulub 10-25% meditsiinihangete kuludest korruptiivseteks makseteks, on vajalik Eesti kontekstis selle probleemi esinemine ja ulatus selgeks teha ning mõista meditsiinitööstuse ettevõtete ja haiglate vahelisi võimalikke seoseid, et töötada välja vastavad reeglid.

41. Riigikontrolli audit³² tõi välja, et kõik raviarved läbivad automaatkontrolli ning standardpäringu, mis võimaldavad ennetada ja tuvastada eelkõige lihtsamaid väärkasutusi. Siiski ei hõlma kumbki raviarvete võrdlust ravidokumentidega ega suuda seetõttu võimalikke pettusi ning vigu tuvastada. Sellest tulenevalt on Haigekassa eesmärgiks arendada ja rakendada tõhusamaid kontrollitegevusi. Kuna Haigekassa lepingu-partnereid kontrollivad ka Raviamet ja Terviseamet, on riskide tuvastamiseks ja kontrollide tõhusamaks planeerimiseks oluline asutuste vaheline infovahetus, mis täna ei ole süsteemne.

Heaoluvaldkond

42. Uue valdkonnana on tegevuskavasse toodud heaoluvaldkond. Heaoluvaldkonna läbipaistvuse suurendamisele, sh korruptsiooni ja huvide konflikti ennetusele pole süsteemselt tähelepanu pööratud, see on aga oluline, sest heaoluvaldkond puudutab otseselt kõige haavatavamaid ühiskonna liikmeid. Tegevuskava perioodil on eesmärgiks saada ülevaade heaoluvaldkonna probleemkohtadest ning panustada eelkõige sektori teadlikkuse ja läbipaistvuse tõstmisse. Töötatakse välja valdkondliku huvide konflikti ja korruptsiooni ennetusele suunatud juhendmaterjal ning toetatakse selle rakendamist läbi teavitustegevuse jms.

43. Kultuurivaldkonnas viidi läbi uuring, mis kaardistas korruptsioonihtlike olukordi³³, ent sport jäi selle skoobist välja – antud tegevuskava kõrvaldab selle puuduse. 2015. aastal Riigikogu poolt kehtestatud Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030 määratleb Eesti ühe prioriteetse arengusuunana spordi ja liikumise kui olulise majandusharu. Iga aastased spordile tehtavad avaliku sektori kulutused on hinnanguliselt ca 100 miljonit eurot, sh ca 40 miljonit keskvalitsuselt ja ca 60 miljonit kohalikele omavalitsustelt. Lisanduvad sponsorite toetused, vanemate makstavad treeningute tasud. Seega etendab sport olulist rolli nii eelarve kui ühiskonna seisukohalt, mis seab vajaduse seista ausa, läbipaistva ja eetilisi väärtustel põhineva spordi eest. Rahvusvahelistest uuringutest tulevalt käsitletakse spordikorruptsioonina põhiliselt keelatud ainete kasutamist (doping), altkäemaksu, kokkuleppemänge, siseteabe ärakasutamist ja rahapesu. Eesti spordis enamlevinud korruptsioonivormidena on tuvastatud doping, kokkuleppemängud ning spordi administreerimisega seonduvad rikkumised – spordiorganisatsioonide juhtorganite valimistulemustega manipuleerimised, altkäemaks parimate treeninguaegade saamiseks jne.

Korruptsioonisüütegude uurimine

44. Kui avaliku sektori korruptsiooni uurimine on saavutanud Eestis juba suhteliselt kõrge taseme, siis ärikorruptsioon on seni tagasihoidlikku tähelepanu leidnud. Eestis on paaril viimasel aastal registreeritud kokku 10 ärikorruptsiooni juhtumit – ettevõtjad ei kipu juhtumitest teada andma, samas kahjustavad ärikorruptsiooni juhtumid ausat ärikeskkonda. Politseis ja prokuratuuris tuleks tegeleda ärikorruptsiooni uurimisvõimekuse kasvatamisega, st kasvatada analüüsipõhist ja sektoripõhist lähenemist ärikorruptsioonile, samas kaotamata avaliku sektori korruptsioonijuhtumite uurimise taset. Kui kasvab politsei teabekogumise ja analüüsivõimekus, siis on vaja sama palju arvestada ka prokuratuuri vajadustega, et süsteemi ühe osa arendamisel mujal osades tõrkeid ei tekiks. Prokuratuurides on vajaka korruptsiooni- ja majanduskuritegude uurimise jaoks vajalikust analüütilisest ja ekspertvõimekusest (nt finants-, maksu ja haldusõiguse (hanked) alal).

Korruptsioonivastase poliitika mõjude hindamine

- 45.** Kuigi korruptsioonivastase poliitika puhul on keeruline tuua välja üks-üheseid seoseid, mis on inimeste hinnanguid või käitumist muutnud, on mõjude hindamine iga valdkondliku poliitika loomulik osa. Tegevuskava raames tuleb viia läbi korruptsiooniuring (kolmes sihtrühmas), mh saab seda täiendada heaolusektorit puudutavate jms küsimustega. Analüüsida tuleb ka teavitaja kaitse regulatsiooni rakendamist. Sektoripõhised korruptsiooniteemalised analüüsid on hiljuti läbi viidud keskkonna-, hariduse- ja kultuurivaldkonnas, ent eraldi (uut) uuringut vajab tervishoiu valdkond ning teised valdkonnad (nt IT) – iga valdkonna/ministeeriumi juht peaks vastutama oma valdkonna korruptsiooniriskide analüüsi eest ning sellega oma töös arvestama.

Valdkond	Tegevused	Vastutajad	Kaasatud	Eelarve	
1. Riigi tegevuse läbipaistvus					
 <p>1.1. Õigusloome protsessi läbipaistvus, sh lobireeglid ja huvide konflikti vältimise juhised kõrgetele ametiisikutele</p>	1.	Luuakse ja rakendatakse huvide konflikti vältimise juhised ministritele ja nende nõunikele.	JuM		0
	2.	Luuakse ja rakendatakse lobistidega suhtlemise hea tava (eetikanormistik) ametiisikutele.	JuM		0
	3.	Vastavaid ametiisikuid koolitatakse uuest nõudest tulenevalt. Luuakse e-koolituse moodul lobistidega suhtlemise kohta.	JuM		3000
	4.	Loodavas riigi koosloome keskkonnas luuakse võimalus avalikustada eelnõude väljatöötamise raames huvirühmadega kohtumisi puudutavat teavet (nt kohtumise sisu, kontakt). (SF vahenditega arenduse II v III etapis)	JuM	Riigikantselei	0
	5.	Eelnõude mõjude hindamise kontrollküsimustikku lisatakse korruptsioonikindluse/läbipaistvuse hindamine ning selle täitmist jälgitakse.	JuM		0
 <p>1.2. Korruptsioonivastane seadus (KVS)</p>	1.	Tehakse KVS analüüs (arst ametiisik; toimingupiirangud; seotud isik kui ametiisiku kohustused tulenevad ametikohustustest; KVS § 3 lg 3 punktis 2 sätestatud kohustuse täitmiseks mõeldud andmete töötlemine) ja vajadusel tehakse vastavad muudatused seaduses, antakse välja juhised jne.	JuM		0
	2.	Seaduse paremaks mõistmiseks ja ühetaolisemaks rakendamiseks vajadusel juhiste väljatöötamine.	JuM		0
 <p>1.3. Riigihanked ja toetused</p>	1.	Riigihangete registrisse (RHR) tehakse arendus, mis võimaldab sõltumatus/huvide konflikti puudumist märkida.	RaM		6700
	2.	Analüüsitakse riigihangete seadust ning tehakse vajadusel muudatus, mis kohustab hindamiskomisjonide jt hanke üle otsustanud inimeste isikukood RHR-s registreerida ja avalikustada/avaandmetena kättesaadavaks teha. Vajadusel tehakse vastavad arendused RHR-i.	RaM	JuM	0

Valdkond	Tegevused	Vastutajad	Kaasatud	Eelarve
	3. Tõstetakse hankijate teadlikkust, et soodustada ka väikeostude läbiviimist riigihangete registris (nt ettepanek hankekordade muutmiseks).	RaM	RTK	0
	4. Tellitakse sõltumatu õiguslik analüüs, kas ja kuidas oleks riigihangetel võimalik pakkumuste hindamise käigus võrrelda erinevate pakkujate puhul eetilise ja läbipaistva äritegevuse põhimõtete järgimist.	RaM	JuM	10000
 <p>1.4. Andmed ja nende kättesaadavus</p>	1. Openeri täiendatakse (www.opener.ee), mis võimaldab näidata seoseid tellijate, riigihangete üle otsustajate (eeldab RHS muudatusi ja RHR arendusi) ja riigihangete võitjate vahel, muuhulgas kasutades saldoandmike infosüsteemi makseandmikke; samuti luuakse funktsionaalsus riskiohtlike hangete väljasõelumiseks.	KVE	JuM	35000
	2. Toetuse valdkonnas määratakse keskne asutus (RTK), millel on terviklik ülevaade valdkonnast ning mille ülesandeks on koordineerida erinevates valdkondades toetust jagavate asutuste koostööd, nende vahelist sujuvat andmevahetust ja -kasutust.	RTK	RaM	0
	3. Tehakse äriregistrit jt registreid puudutavad arendused, mh: a) Luuakse tegelike kasusaajate register ja seostatakse äriregistriga b) Erinevate ettevõtete puudutavad andmete seostatakse äriregistris ja lingitakse /tehakse teenusena kättesaadavaks PRISIS/toetuste andjatele.	RIK	RaM	0
 <p>1.5. Riskide hindamine ja maandamine</p>	1. Tehakse regulaarseid korruptsiooniriskide hindamisi, hõlmates kõrged ametiisikud (Greco soovitus).	Ministeeriumid		0
	2. Kohandatakse riskijuhtimise meetodikat, seda täiendatakse korruptsiooniriskide hindamise ja maandamise juhistega ning levitatakse avalikus sektoris.	RaM	JuM	

Valdkond	Tegevused	Vastutajad	Kaasatud	Eelarve
	3. Valitsusasutuste peadirektori valimiste ja ametisse nimetamise protseduuris tuleb tagada, et kõikide kandidaatide puhul arvestataks konkurentsi ja läbipaistvuse põhimõtetega	Ministeeriumid		0
2. Kohaliku omavalitsuste tegevuse läbipaistvus				
 <p>2.1. Sisekontrollisüsteemi tugevus</p>	1. Koolitused: a) KOV teenistujaid koolitatakse sisekontrollisüsteemide arendamiseks; b) volikogude liikmeid koolitatakse peale 2021 a valimisi sisekontrollisüsteemide olemusest ja volikogude rollist selles.	RaM	JuM	22000
	2. Viiakse läbi avatud valitsemise praktilised töötoad kohalike omavalitsuse teenistujatele nt elektrooniliste volikogu istungite korraldamisest, otsuste läbipaistvusest, avalikustamisest, kogukondade kaasamisest.	RaM		35000
	3. Analüüsitakse ja tehakse vajadusel muudatused kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses (KOKS) sisekontrollisüsteemi korralduse ja siseauditi läbiviimise ning revisjonikomisjoni töö tõhustamiseks KOKS üldise revisjoni käigus.	RaM	JuM	0
	4. Sisekontrollisüsteemide juhendeid uuendatakse ja muudetakse praktilisemaks.	RaM	JuM	0
 <p>2.2. Planeeringud ja ehitusload</p>	1. Planeeringutega kehtestatakse maa-aladele selged ehitus- ja kasutustingimused.	KOVid	RaM	45000
	2. EHR arenduste kaudu tagatakse planeeringute ja ehituslubade vaheliste seoste ning selge info ja põhjenduste kättesaadavus.	MkM	RaM	0
	3. Arendatakse planeeringute ühtset andmekogu, et edendada planeeringute kättesaadavust ja langetatavate otsuste läbipaistvust.	RaM	MkM Maa-amet	400 000

Valdkond	Tegevused	Vastutajad	Kaasatud	Eelarve
	4. Luuakse ühtsetel alustel toimiv planeeringute menetluskeskkond eeldusel, et see lihtsustab planeeringute koostamist ja menetlemist ning suurendab planeeringute mõjusust, samuti valdkonna läbipaistvust. Lõplik otsus, kas keskkonda hakatakse arendama, selgub 2021.	Ram	MkM	500000
	5. Luuakse õiguslik raamistik sotsiaalse taristu ja väljaspool planeeringuala paikneva tehnilise taristu kokkulepetele.	RaM		0
	6. Luuakse õiguslikud alused kokkulepetele, mis sõlmitakse arendaja ja kohaliku omavalitsuse või kogukonna (nt külaseltside) vahel, eesmärgiga hüvitada elukeskkonna muutusest tulenevaid häiringuid/muutuseid.	RaM	MkM KeM	0
	7. Analüüsitakse vajadust tugevdada KOVide ruumilises planeerimises ja ehitusvaldkonnas tehtavate otsuste üle teostatavat järelevalvet.	RaM	ELVL	0

3. Aus ärikeskkond

3.1. Ärikorruptsiooni ennetamine

1.	Tõstetakse ettevõtjate teadlikkust konkurentsirikkumiste ennetamisest: keelatud kokkulepetest, sh hinnakokkulepetest, turu jagamisest kui infovahetusest. Valmistatakse õppevideod konkurentsirikkumiste ennetamise teemal ettevõtjatele.	Konkurentsiamet		5000
2.	Tõstetakse ettevõtjate teadlikkust ärikorruptsiooni ennetamisest: Tehakse selgitustööd audiitorite ning ettevõtjate hulgas ärikorruptsiooni vormide ja mõjude kohta koostöös erialaliitudega, nt luuakse ettevõtte siseselt kasutatavad e-õppevahendid; selgitustöö tehingutasu ja huvide konflikti kohta.	JuM		5000
3.	Riskijuhtimise meetodikat levitatakse erasektoris eesmärgiga seda rohkem kasutusele võtta ja analüüsitakse selle täiendavaid rakendamise võimalusi (eelkõige suurettevõtetes)	JuM	Kaubandus Tööstus koda KVE	0

Valdkond	Tegevused	Vastutajad	Kaasatud	Eelarve
	4. Tagatakse senisest paremini majandusaasta aruannete esitamise kohustuse täitmise kontroll: meeldetuletused tähtaegseks esitamiseks jm ennetavad, aga ka sanktsioneerivad meetmed. Pakutakse välja aruannete lihtsustamise võimalusi ja esitamist tagavaid meetmeid.	JuM	RIK	0
 <p>3.2. Riigi ja KOV äriühingud ning sihtasutused</p>	1. RVS muudatused, mille kohaselt riigile kuuluvad äriühingud ja suuremad sihtasutused koostavad ja avalikustavad vastutus-tundliku ja jätkusuutliku äritegevuse aruande: täpsustakse RVS §-s 88 lisaks aruande kohustuse panemisel ka seda, mis selles aruandes minimaalselt sisalduma peab.	RaM		0
	2. Kontrollitakse perioodiliselt ÄÜ-de omaniku ootusi, et riik oleks parem, teadlikult ja eesmärgistatult tegutsev omanik. Seatakse sisse perioodiline omanikuootuste uuendamine ja täitmise kontroll igas ministeeriumis.	RaM	Kõik osalusi valitsevad ministeeriumid	0
	3. Omavalitsuste sisekontrollisüsteemi koolitustel (p 2.1.1) ja sisekontrollisüsteemi juhendi uuendamisel (p 2.1.4) käsitletakse muude teemade hulgas omavalitsuse ettevõtete nõukogu liikmete nimetamisel nimetamiskomitee kasutamise ja avaliku konkursiga liikmete valimise võimalusi.	RaM	ELVL	0
4. Teadlikkus				
	1. Toimuvad kesksed avaliku sektori ja avaliku teenistuse eetika-koolitused avaliku sektori töötajatele ja riigi/KOV ÄÜ töötajatele.	RaM		59885
	2. Toimuvad korruptsiooni teemalised tunnid gümnaasiumiealistele koostöös ülikoolidega (tudengitega).	JuM		10000

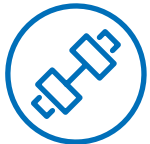

Valdkond	Tegevused	Vastutajad	Kaasatud	Eelarve
	3. Toetatakse muudatusi ettevõtluserialade õppekavades (et oleks hõlmatud ärieetika, korruptsiooni ja majandusalaseid süütegusid puudutavad teemad). Õppejõudude (maksundus, finantsarvestus jne) täiendkoolitus jms.	JuM		20000
5. Teavitaja kaitse				
	1. Esitatakse VV-le teavitaja kaitse seaduse eelnõu.	JuM		0
	2. Rakendatakse teavitaja kaitse seadust ja sellest tulenevaid reegleid, sh toimuvad koolitused, luuakse asutustele ja vastutavatele isikutele abistav juhendmaterjal.	JuM		5000
	3. Luuakse elektrooniline teavituskanal (sõltub ISF-st).	JuM		100000
	4. Korruptsiooniteemalisele e-koolitusele lisatakse teavitaja kaitse teemaline moodul.	JuM		1000
6. Valdkondlik läbipaistvus				
	1. Riigimaade müük ja rentimine: Hinnatakse, kuivõrd on nõutaval määral avalik ja ligipääsetav riigimaade müügi- ja rendiinfo, vastavad menetlusreeglid, otsuste tegemise erinevad etapid, dokumentide eelnõud, esitatud poolt- ja vastuargumendid, lõplikud otsused, jne. Tulemuste põhjal suurendatakse läbipaistvust, vajadusel muudatused õigusaktides.	KeM		8000
	2. Keskkonnalubade väljastamine (vt eelmisega sarnane tegevus, aga teises valdkonnas)	KeM		9000

6.1. Keskkond

Valdkond	Tegevused	Vastutajad	Kaasatud	Eelarve
	3. Juurdepääs metsaregistri andmetele: Hinnatakse ja parandatakse metsaregistri andmete kaitseks rakendatavate meetmete toimimist ja kvaliteeti. (a) Selgitatakse välja, kas metsafirmade ligipääs juurdepääsupiirangutega andmetele on proportsionaalne, arvestades ettevõtete tegelike vajadusi ning tehakse vajalikud muudatused. (b) Töötatakse välja ja rakendatakse kontrollisüsteem metsaregistri kasutajatele õiguste andmisel ja saadud õiguste kasutamise kontrollimisel. Vajadusel muudatused praktikas ja õigusaktides.	KeM		7000
	1. Ravimite hinnakujundus muudetakse läbipaistvamaks: a) õigusruumi analüüs, mille tulemusena formuleeritakse ettepanekud ravimihinna läbipaistvuse suurendamiseks ja järelevalvesüsteemi reguleerimiseks; b) õigusaktide muutmise.	SoM		0
	2. Luuakse kolme asutuse ühine töölaud, kuhu koondatakse Eesti Haigekassa, Terviseameti ja Ravimiameti läbi viidud tervishoiuteenuse osutajate kontrollid ja nende tulemused	EHK	Tehik	120 000
	3. Haigekassa suurendab kontrollitegevust läbi masinõppe arendamise. (Eelarvevajadus on jätkuv, st ei ole ühekordne.)	EHK	HK	40000
	4. Patsiendiportaali luuakse funktsionaalsus, mille kaudu inimene saab oma raviarvet vaidlustada.	EHK	Tehik	30 000
	5. Arendatakse E-tervise infosüsteemi ja digiregistratuuri, sh läbipaistvust suurendavate funktsionaalsuste osas.	SoM	Tehik	0
	6. Viiakse läbi meditsiinitööstuse ettevõtete ja haiglate vaheliste võimalike seoste analüüs.	SoM	Haiglad	0

6.2. Tervishoid

Valdkond	Tegevused	Vastutajad	Kaasatud	Eelarve
 6.3. Heaoluvaldkond	1. Töötatakse välja hoolekandeesutustele huvide konflikti ja korruptsiooni ennetamise juhend ja tõstetakse valdkonnas töötavate inimeste teadlikkust.	SoM		0
 6.4. Sport	1. Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA arendatakse spordikorruptsiooni vastaseks kompetentsikeskuseks.	KuM	Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA	0
	2. Spordikorruptsioonivastaste huvirühmade (sh spordiseaduse § 111 sätestatud spordivõistlustega manipuleerimise vastane riiklik kontaktpunkt) tegevust toetatakse.	KuM		0
	3. Tõstetakse spordiklubides ja -koolides treenivate laste ja noorte, sportlaste, treenerite, spordiametnike ja spordiorganisatsioonide juhtorganite ning harrastussportlaste ja spordiürituste korraldajate liikmete teadlikkust.	KuM		0
7. Korruptsioonisüütegude uurimine				
	1. Politseis tõstetakse ärikorruptsiooni uurimise alane võimekus. ³⁴	PPA	SiM	1500000
	2. Prokuratuuris luuakse ärikorruptsiooni ja majanduskuritegude alane menetlus- ja analüüsisuutlikkus (värvatakse audiitorid, tugipersonal jne). (Eelarvevajadus on jätkuv, st ei ole ühekordne.)	Prokuratuur		1123851
8. Korruptsioonivastase poliitika mõju hindamine				
	1. Viiakse läbi kolme sihtrühma korruptsiooniuuring, mh täiendatakse sotsiaalsektorit puudutavate küsimustega, korruptsiooni tajumise hindamiseks	JuM	SoM	50000
	2. Analüüsitakse teavitaja kaitse regulatsiooni rakendamist	JuM	KVE	50000
	3. Viiakse läbi vähemalt kaks valdkondlikku korruptsiooniuuringut: valdkond valitakse välja tegevuskava perioodil.		JuM	80000
	4. Tugevdatakse ja laiendatakse korruptsioonivastast võrgustikku (strateegiline partnerlus).	JuM		20000

Märkused

- 1 https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/korruptsioonivastase_strateegia_vahehindamine.pdf
- 2 Special Eurobarometer, Corruption Report October 2017 URL: file:///C:/Users/katlin.kruusmaa/Downloads/ebs_470_en.pdf, lk 64
- 3 Special Eurobarometer, Corruption Report 2020, lk 84 file:///C:/Users/katlin.kruusmaa/Downloads/ebs_502_report_en.pdf
- 4 Kuritegevus Eestis 2019. Justiitsministeerium URL: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevuse-statistika/korruptsioon.html>
- 5 Korruptsioonitajumise indeks reastab riigid avaliku sektori korruptsiooni tajumise järgi. Indeks reastab riigid 100-pallisel skaalal. O kajastab kõrget tajutud korruptsiooni ning maksimaalse hindega 100 hinnatakse riiki, mida tajutakse korruptsioonivabana. Vt www.transparency.org
- 6 <https://integrity-index.org/>
- 7 <https://www.rferl.org/a/fighting-graft-in-government-institutions/30654809.html>
- 8 https://ec.europa.eu/info/publications/2020-rule-law-report-communication-and-country-chapters_en
- 9 November, 2020 seisuga oli hitsa.moodles testi läbinud üle 600 avaliku sektori töötaja, sellele lisanduvad veel asutuste moodles läbinute arvud. YouTube videosid on vaadatud tuhandeid kordi.
- 10 Nt KOV sisekontrollisüsteemi korraldamise juhise ja Sisekontrolli loomise ja korruptsiooni ennetamise juhise omavalitsustele,
- 11 https://www.rahandusministeerium.ee/sites/default/files/Regionaalareng_poliitika/soovitused_ruumilise_planeerimise_hangete_labiviimiseks_2018-02-26.pdf
- 12 <https://planeerimine.ee/static/sites/2/ruumilise-planeerimise-roheline-raamat.pdf>
- 13 <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevuse-statistika/korruptsioon.html>
- 14 <https://rm.coe.int/fifth-evaluation-round-preventing-corruption-and-promoting-integrity-i/1680900551>
- 15 https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/mojude_hindamise_metoodika.pdf
- 16 http://rai-see.org/wp-content/uploads/2015/06/Comparative_Study-Methodology_on_Anti-corruption_Assessment_of_Laws.pdf
- 17 <https://rm.coe.int/fifth-evaluation-round-preventing-corruption-and-promoting-integrity-i/1680900551>
- 18 Sealjuures tuleb arvestada, et nt äriregistri andmete avaandmetena kättesaadavaks tegemine eeldab lisafinantseeringuid.
- 19 Kontrolliaruanne: Riigi 2018. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus
- 20 https://www.rahandusministeerium.ee/et/system/files_force/document_files/riskijuhtimine.pdf?download=1
- 21 https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/omavalitsuste_kusitus.pdf
- 22 <https://planeerimine.ee/static/sites/2/ruumilise-planeerimise-roheline-raamat.pdf>
- 23 https://www.riigikantselei.ee/sites/default/files/riigikantselei/strateegiaburoo/taluvushuvi_mojuanaluusi_lopparuanne.pdf
- 24 Kickback
- 25 Vt nt <https://www.korruptsioon.ee/et/privatecorruptionstudy>.

- 26 Sama printsiipi tuleks järgida ka sihtasutuste nõukogude komplekteerimisel.
- 27 https://www.rahandusministeerium.ee/sites/default/files/Riigivara/Osalused/nk_liikme_kasiraamat.04092020.pdf
- 28 https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/omavalitsuste_kusitlus.pdf
- 29 https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/kov_korruptsioonivastased_sammud.pdf
- 30 <https://www.korruptsioon.ee/et/korruptsioon-eestis-kolme-sihtruhma-uuring-2017-0>
- 31 Ibid.
- 32 „Eesti Haigekassa kontrollitegevus tervishoiuteenuste rahastamise üle“: <https://www.riigikontroll.ee/tabid/206/Audit/2504/Area/21/language/et-EE/Default.aspx>
- 33 <https://www.korruptsioon.ee/et/kultuurivaldkonna-korruptsiooniriskide-ja-pettuste-analuus-ning-nende-maandamiseks-lahenduste-valja>
- 34 Viiakse ellu lisavahendite saamisel.